מפניני הפרשה - מאמר

המעבר משעורים לחיטים

במסכת יבמות מובא כי עשרים וארבעה אלף תלמידים היו לרבי עקיבא וכולם מתו בימי ספירת העומר מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. ויש מקום לשאול מדוע מתו תלמידי רבי עקיבא דווקא בימים אלו ולא בזמן אחר? האם יש קשר בין מצוות התורה בימי העומר למיתתם בזמן זה?

בפרשתנו מובאות שלוש מצוות הקשורות לימי העומר:

א. קצירת העומר - מנחת העומר נקצרת מהשעורים בליל טז' בניסן ומוקרבת ביום טז' בניסן, והקרבתה מתירה אכילה מהתבואה החדשה.

ב. ספירת העומר – מצווה לספור את ארבעים ותשעה הימים שבין שתי המצוות אלו – קצירת העומר ושתי הלחם.

ג. שתי הלחם – את שתי הלחם העשויים מגידולי החיטה החדשים היו מביאים ומניפים בחג השבועות בבית המקדש והיא נקראת מנחה חדשה.

בזוהר הקדוש מובא שכאשר יצאו בני ישראל ממצרים הם היו משוקעים בטומאה גדולה, ובימי ספירת העומר העלו את עצמם בכל יום בדרגה אחת עד שהם הגיעו לקדושה גדולה, שבזכותה היו ראויים לקבל את התורה בחג השבועות. כן כתב הציון אליעזר בשם האר"י ז"ל: **"מצינו שהיה עם ישראל בצאתם ממצרים, מושקעים במ"ט שערי טומאה והקב"ה הגביהם למעלה למעלה עד לשורש הקדושה שגם הטמא הוא טהור. והביאם אליו עד מ"ט שערי קדושה"**

כיצד יכלו בני ישראל להעלות את עצמם ממצב של טומאה למצב של קדושה, הרי עדיין לא ניתנה תורה, והם עדיין לא צוו על קיום תרי"ג המצוות, דרך מה העלו בני ישראל את עצמם במדרגות הקדושה?

נראה לומר שבזמן זה תיקנו ישראל את מידותיהם, כלומר עמלו לשפר את ה**"דרך ארץ"** שלהם, כך שעד שהגיעו לזמן ומעמד מתן תורה בני ישראל היו מתוקנים במידות.

הדבר מקבל חיזוק מרש"י המבאר עפ"י המכילתא שבפסוק "ויחן שם ישראל נגד ההר" נאמר "ויחן" בלשון יחיד ולא בלשון רבים "ויחנו"? כדי ללמדנו, שבני ישראל היו כאיש אחד בלב אחד – כלומר הם היו באחדות שלימה, והדבר ברור שלא ניתן להשיג אחדות כזו אלא ע"י תיקון המידות.

ה"שפת אמת" מבאר שבמצווה הראשונה: קצירת העומר היו קוצרים שעורים, ובמצווה השלישית: הבאת שתי הלחם, הביאו מלחם חיטים, כדי לרמוז על התהליך הרוחני שעברו בני ישראל. מקצירת העומר משעורים שהם מאכל בהמה, מפני שאז היו במדרגת בהמיות, דרך ימי הספירה עד יום מתן תורה בהם עבדו ישראל על מידותיהם והתעלו למדרגת אדם.

נמצאנו למדים כי עיקר מטרת ימי ספירת העומר אז והיום היא לעבוד על המידות. לכן נהגו כל ישראל ללמוד פרקי אבות בזמן זה על מנת להתרכז בעבודה האישית והכללית של תיקון המידות.

על פי האמור נראה לומר שתלמידי רבי עקיבא מתו בזמן זה. מפני שלפי חז"ל הם מתו על שלא נהגו כבוד זה בזה – כלומר היות ופגמו במידות, בימים אלה שעניינם תיקון המידות, ולכן פגעה בהם מידת הדין על כך.

ניתן לסכם: בימי ספירת העומר התעלו ישראל ממדרגת בהמה למדרגת אדם ע"י שעבדו על מידותיהם, עד כדי שחנו סביב הר כאיש אחד בלב אחד. ומכאן נלמד שבאלו הימים עיקר העבודה הצמית צריכה להיות בתיקון המידות.

בין אדם לחבירו

"לא תלך רכיל בעמיך" (ויקרא י"ט, ט"ז). מהמלה "בעמיך" לומדים חז"ל שאסור לדבר לשון הרע הוא על יהודי העושה מעשה עמך – כשהוא הולך בדרכי עם ישראל. אם כן, אין איסור זה חל על רשע שהוא אכזר ורע.

אולם, מי שחוטא מחמת חוסר ידיעה או בגלל אי יכולתו לעמוד נגד פיתוי אזי הוא נכלל בגדר "עמיך" ואסור לדבר עליו לשון הרע, אלא אם כן המטרה היא לשם תועלת כפי שיובא בעתיד. (נדגיש שעפ"י ההגדרה של החזון איש, כמעט שאין במציאות כיום יהודי אשר "יצא מכלל עמיך" לעניין זה)

שואל ומשיב

שאלה: מי שחל יום פקודת השנה של פטירת אביו או אימו בימי החול, ממתי צריך להתחיל לומר קדיש ועד מתי?

תשובה: עיקר מנהג אמירת הקדיש לעילוי נשמת ההורים הנפטרים, יסודתו בהררי קודש במדרשי חז"ל. במסכת כלה רבתי פרק ב', הובא מעשה ברבי עקיבא שסייע לאדם מת שסבל יסורים קשים בגיהינום, מפני שעבר על כל מצות התורה, ומצא רבי עקיבא את בנו...והלך ולימדו תורה וקריאת שמע ותפלה וברכת המזון, והעמידו בתוך הקהל ואמר קדיש וברכו את ה' המבורך, וענו הקהל אחריו, באותה שעה התירו את המת ופטרוהו מן הפורענות.

מעשה שהובא גם בזוהר פרשת אחרי מות, באור זרוע הגדול חלק ב' - נ', ובמחזור ויטרי חלק א' - קמד: וכן כתב מרן הבית יוסף יורה דעה סימן שעו'. וכתב הרמ"א בדרכי משה, שכן כתב רבינו בחיי.

רבינו חיים ויטאל זצ"ל בשער הכוונות דרוש הקדיש כתב בשם רבינו האר"י ז"ל, שטעם אמירת הקדיש אינו רק כדי להציל נפש הנפטר מדינה של גהינום, אלא מועיל הוא להכניסו לגן עדן ולהעלותו ממדרגה למדרגה, ולכן גם בשבתות וימים טובים שהרשעים מוצאים בהם מנוחה, ואין דנים אותם בגיהנום, צריך לומר הקדיש. ושכן נהג האר"י ז"ל. כל זה נשען על יסוד דברי חז"ל סנהדרין קד. ברא מזכה אבא.

בספר "שלמי צבור" דף קצ: כתב, שיש לומר הקדיש משבת שלפני יום פטירת האב והאם, לפי שעיקר עליית הנשמות העולות מדרגה אחר מדרגה בגן עדן הוא בשבת שלפני יום הפטירה, כמבואר בזוהר. ובשו"ת רב פעלים חלק ב' – יד' כתב, שהואיל ובאמירת הקדיש גורם נחת רוח לנשמת הוריו, המחסר אפילו קדיש אחד, נחשב למזלזל בכבוד אביו ואימו הנפטרים, וחובה לאומרם כולם, ואין כבוד גדול לאב ואם הנפטרים יותר מאמירת קדיש.

סיכום: מנהג הספרדים שאם חל יום פטירת אב ואם באמצע השבוע, להתחיל לומר קדיש מליל שבת עד אותו היום. ואם חל יום הפטירה בשבת, נכון להתחיל מליל שבת הקודם, עד השבת שחל בו יום הפטירה. ומנהג יהודי אשכנז לומר קדיש ביום הפטירה בלבד. (עפ"י יחווה דעת חלק ה' – נט')

מפניני הפרשה - רעיון

תמים - לרצון

בפרשתנו בפרק כב' יח' נצטווינו לא להביא קרבן בעל מום: "...**איש איש מבית ישראל...אשר יקריב קרבנו...לרצנכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים**".

רש"י מפרש לרצונכם - הביאו רק דבר הראוי לרצות אתכם לפני ה', שיהא לכם לרצון, ואיזהו הראוי לרצון? תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים.

ציווי זה חוזר על עצמו גם בפסוקים הבאים: "כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם". וכן: "**ואיש כי יקריב זבח שלמים לה'...תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו**". כמו כן כתוב בהמשך: "**ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלוקיכם...כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם**" - מפרש רש"י: "...ואף על פי שלא נאסרו בעלי מומין לקרבן בני נח אלא אם כן מחוסרי אבר...אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוה, אבל תמימה תקבלו מהם".

יתרה מזאת גם אם אין בו מום בקרבן וכשר הוא להקרבה, יש לבחור את המעולה והנאה, ולא את הדל והכחוש: "המיוחד שבעדרו". ולא עוד אלא, שאפילו אם שחט כבר בהמה כחושה לקרבן, מותר לו ומצווה עליו להביא בהמה בריאה ונאה יותר! - מדוע חובה עלינו לדעת דינים אלו? ראשית מפני שכולנו מצפים שמהרה יבנה המקדש וישובו הקורבנות.

אבל בנוסף לסיבה זו, יש סיבה עכשווית - משום שהתפילות, במקום קרבנות הן. ועל כל אדם להשתדל לא לאחר לתפילה, שהרי אם הוא מאחר, ומדלג על מזמורים פה ושם, תפילתו היא כמו בעלת מום, חסרת אברים?! ומי שמתפלל בפיזור נפש ודעת, בלי כוונה ובלי לב - האין זה קרבן כחוש ודל? האם יתקבל לרצון היפעל פעולתו? אנו כה תלויים בחסדיו יתברך - החיים הבריאות, הפרנסה והמשפחה. מי ירשה לעצמו חלילה שלא לשאת חן בעיניו!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

שלום בן שלום כתריאל ע"ה | ווהב נתן בן אהרון שרעבי ז"ל

יוסף בן רבקה לסרי ע"ה | ששון בן אסתר ברזאני ז"ל

נאג'י בן עבדאלה מוצפי ז"ל | משה בן אברהם ופאני אמיר ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יוסף בן שולמית שרם ז"ל | ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

סימונה בת מרסדס אלמליה ע"ה | אורה בת יונה עומר ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד ט' לחודש אייר ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 34
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת אמור
אבות פרק ג'
מפטירים
"והכהנים הלווים בני צדוק"
(יחזקאל מד' טו')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת שבת: 19:13
יציאת שבת: 20:12
זמן רבנו תם: 20:33

פתיל תכלת בציצית ומדוע הופסק על פי מקורות בראשונים ובאחרונים

עפ"י פרשת ציצית שבחומש במדבר פרק טו' מצוות ציצית כוללת נתינת פתיל תכלת בכנפי הבגד: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (לח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם **צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת**: (לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת **וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם**". כלומר בנוסף למצווה להטיל 'ציצית' – שהם הפתילים, בכנף הבגד, מצווה התורה לשים על כנף הבגד גם פתיל תכלת. מפרש רש"י: **תכלת - צבע ירוק של חלזון**:

ספר החינוך

בספר החינוך מצוה שפו' מבאר רעיונית את המצווה לתת פתיל תכלת: **"שורש המצווה...ועוד אומר לי לבי שיש בו רמז וזיכרון שגופו של אדם ונפשו הכל לה' ברוך הוא, כי הלבן רמז לגוף שהוא מן הארץ שנבראת מן חשלג שהוא לבן...וחוטים רמז אל הגוף, כעניין אמרם כי תחילת בריאת הגוף הוא כעין חוטים, וכמו שאמרו ז"ל בפרק המפלת (נדה כה:)...והתכלת אשר עינו כעין הרקיע ירמוז לנפש שהיא מן העליונים, ולזה רמזו באמרם במנחות מג: "מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים, והים דומה לרקיע, והרקיע דומה לכסא הכבוד...ומפני כן אמרו (מנחות לט.) שכורכין חוט התכלת על הלבן, שהנפש היא העליונית והגוף תחתון. ואמרו שעושין ממנו ז' כריכות או י"ג לרמז הרקיעים והאווירים שביניהם..."**

האם פתיל תכלת מעכב

במסכת מנחות דף לח. נחלקו התנאים בשאלה: האם ניתן לקיים את מצוות ציצית גם אם לא מטילים בה פתיל תכלת: "...**דתניא: וראיתם אותו - מלמד שמעכבין זה את זה, דברי רבי, וחכמים אומרים: אין מעכבין**". מפרש רש"י: **התכלת אינה מעכבת את הלבן. ואע"ג דמצוה לתת תכלת שתי חוטין בציצית כדמפרש לקמן, אפילו הכי אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא**:

הפסיקה להלכה בראשונים

להלכה נפסק כדעת חכמים שהתכלת והלבן לא מעכבים זה את זה, ולכן גם אם אדם לא הטיל תכלת – מקיים הוא מצוות ציצית בחוטים לבנים.

פסיקת הרי"ף ופסיקת הרמב"ם

זו לשון פסיקת הרי"ף בהלכות קטנות (מנחות), הלכות ציצית יא. "...**התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינה מעכבת את התכלת**..." וכן פסק הרמב"ם בהלכות ציצית, פרק א' הלכה ד': "**והתכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. כיצד? הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו...**".

פסיקת הרא"ש

כן כתב הרא"ש בהלכות קטנות (מנחות) הלכות ציצית: "**תנן בראש התכלת (לח.) התכלת אינו מעכב את הלבן, הלבן אינו מעכב את התכלת. פירש"י אע"ג דמצוה לתת ב' חוטי תכלת וב' לבן בציצית אפילו הכי אין זה מעכב את זה...ונהגו כפירוש רש"י**".

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

גם מפסיקת מרן בשו"ע בסימן שא' עולה שתכלת והלבן אינם מעכבים זה את זה - היוצא בשבת בציצית לא מצוייצת כהלכה חייב על הוצאה מרשות לרשות, ואם היא מצוייצת כהלכה, מותר לצאת בה גם אם אין בה תכלת. "**היוצא בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה, חייב מפני שאותם החוטים חשובים הם אצלו ודעתו עליהם עד שישלים ויעשהו ציצית. ואם היא מצוייצת כהלכתה, אעפ"י שאין בה תכלת, מותר לצאת בשבת**..."
וכן פסק מרן גם בשו"ע בהלכות ציצית סימן יג' "**אם היא מצוייצת כהלכתה, מותר לצאת בה לרשות הרבים, בין טלית קטן בין טלית גדול, אפילו בזמן הזה שאין לנו תכלת**".

סיכום

עפ"י פרשת ציצית שבחומש במדבר פרק טו' מצוות ציצית כוללת נתינת פתיל תכלת בכנפי הבגד. במסכת מנחות נחלקו התנאים בשאלה: האם ניתן לקיים את מצוות ציצית גם אם לא מטילים בה פתיל תכלת, ולהלכה נפסק שהתכלת והלבן אינם מעכבים זה את זה, ולכן אדם שלא הטיל תכלת בציצית – מקיים הוא מצוות ציצית בחוטים לבנים.

מדוע הופסקה הטלת התכלת?

בשלב מסוים לאורך ההיסטוריה היהודית, הופסקה הטלת פתיל התכלת בכנפות הבגד בתוך חוטי הציצית. מסתבר שיש לכך סיבות היסטוריות רבות. מכל מקום, בדברי חז"ל והראשונים נמנו שתי סיבות עיקריות:
צבע התכלת איננו מצוי בידינו - סיבה זו מובאת במדרש תנחומא, חומש במדבר, פרשת שלח, אות טו': "...**מצוה להביא לבן ותכלת ויעשה. אימתי? כשהיה תכלת, ועכשיו אין לנו אלא לבן, שהתכלת נגנז, מצוה בלבן**".
לדעת "אור החיים", בפירושו לתורה חומש במדבר פרק טו' פסוק לח', העובדה שיהיו דורות בהם התכלת לא יהיה בנמצא רמוזה כבר בלשון התורה:
אנו לא יודעים כיצד לצבוע את הפתילים - הטעם שאין עושים היום ציצית תכלת אינו משום שאין חילזון, אלא משום שאין יודעים כיצד לצובעה. כך כתוב בפירוש המשניות לרמב"ם על מסכת מנחות, פרק ד' משנה א'.

סיכום

עפ"י פרשת ציצית שבחומש במדבר פרק טו' מצוות ציצית כוללת נתינת פתיל תכלת בכנפי הבגד. בשלב מסוים בהיסטוריה היהודית, הופסקה הטלת פתיל התכלת בכנפות הבגד בתוך חוטי הציצית - מפני שצבע התכלת איננו מצוי בידינו ומפני שאנו לא יודעים כיצד לצבוע את הפתילים.

פינת העורך

"**דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם**". האלשיך עמד על כך שפסוק זה נאמר בלשון הווה, "**אשר אני נותן לכם**" משמע שארץ ישראל ניתנת כל שעה ובכל רגע - זה דומה לברכת התורה אשר מתחילה בלשון עבר אשר נתן לנו את תורתו ומסיימת "**ברוך אתה ה' נותן התורה**" בלשון הווה לומר לך, שגם תורה ניתנת כל שעה ושעה כל רגע ורגע ומכאן למדנו את ההקשר בין התורה לארץ ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לראובן יובל גולדברג הי"ו איילה דרוה ובנגאין הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.
יהי רצון שתיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציכם מתוך בריאות ושמחה.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לעזרא ונוות ביתו רינה שרם הי"ו לרגל הולדת נכדתם גינו הי"ו בת בכורה למרים ואלון סטנהיל הי"ו
יהי רצון שיזכו הוריה לגדלה - באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.
יהי רצון שתיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציכם מתוך בריאות ושמחה.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכת בורא נפשות רבות (חלק ג' - סופי)

בברכת 'בורא נפשות' אנו מודים ומשבחים את הקב"ה על שברא נפשות רבות ומגוונות, וברא את כל המאכלים ההכרחיים להשלמת חסרונן, כדי שיוכלו להתקיים, ועוד הוסיף וברא מאכלים נוספים כדי שיוכלו להתענג בהם ולהחיות בהם נפש כל חי. שגם התענוג שבמאכלים הנוספים מוסיף חיות לאדם ומעשיר את דעתו ורגשותיו.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

למדנו שמרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רד' סעיף ז': **"שהשותה מים לצמאו, מברך שהכל, ולאחריו בורא נפשות רבות..."**.

וכן פסק בסימן רז' סעיף א' שעל כל פירות האילן חוץ מחמשת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, וכן על כל פירות הארץ וכל דבר שאין גידולו מן הארץ (כולל מים) מברכים ברכה אחרונה "בורא נפשות" אבל בלא הזכרת השם.

"פירות האילן חוץ מחמשת המינים, וכל פירות אדמה וירקות, וכל דבר שאין גידולו מן הארץ, ברכה אחרונה שלהם בורא נפשות רבות, ואם אכל מכל מינים אלו מברך לאחר כולם ברכה אחת וברכה זו חותם בה בלא שם, שיחתום כך: ברוך חי העולמים".

שו"ת יחוה דעת

אבל בשו"ת יחוה דעת חלק ה סימן כא' נשאל: האם יש לברך ברכת בורא נפשות רבות אחר שתיית כוס תה חם, או כוס קפה חם?

בסיכום תשובתו כתב שיש מפוסקי אשכנז הסוברים שעל שתייתם, בזמן של יותר מכדי אכילת פרס, מברך ברכה אחרונה בורא נפשות, ומנהג הספרדים לא לברך.

"בסיכום: השותה כוס תה חם, או כוס קפה חם, אינו מברך אחר השתיה ברכת בורא נפשות רבות, מכיון ששותה אותם לאט לאט ושוהה בשעת השתיה יותר מכדי שיעור שתיית רביעית. ויש מהאשכנזים שנוהגים לברך ברכת בורא נפשות רבות אחר שתיית תה חם או קפה חם. אבל אנו נוהגים שלא לברך, ואין לשנות..."

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רז' פסק שכדי להתחייב בברכה אחרונה "בורא נפשות" על מאכל, צריך לאכול כזית בתוך כדי אכילת פרס, ובשתיה רביעית בתוך כדי שתיית רביעית. וכתב שמי שאכל כזית או יותר בתוך כדי אכילת פרס ושתה רביעית משקה או יותר בתוך כדי שתיית רביעית, מברך ברכה אחרונה אחת על שניהם.

"על פירות האילן, חוץ משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, וכן על פירות האדמה וירקות, וכל דבר שאין גידולו מן הארץ, אם אכל מהם שיעור כזית (כ 27 גרם) בכדי אכילת פרס, (שהוא כ - 7.5 דקות), מברך עליהם ברכה אחרונה ברכת בורא נפשות רבות.

וכן אם שתה רביעית בבת אחת ממים או משאר משקים, (חוץ מן היין), מברך ברכה אחרונה בורא נפשות רבות, ואם שהה מתחילת השתיה עד סוף השתיה יותר משיעור שתיית רביעית בבת אחת, אין מצטרפים לברך ברכה אחרונה.

ואם אכל כזית מפירות העץ (שלא משבעת המינים), וכזית מפירות האדמה, או כזית מגבינה, ושתה רביעית מים, מברך לאחר כולם ברכה אחת".

לגבי נוסח הברכה והגיית כתב, שבברכת "בורא נפשות" חותם "ברוך חי העולמים" בלי שם ומלכות. והמנהג לחתום "חי" העולמים, בפת"ח.

ובסעיף ד' כתב לגבי ברכת "בורא נפשות" על שתיית קפה או תה חמים, ששתה מהם רביעית בתוך זמן ארוך יותר מכדי שתיית רביעית, לבני אשכנז הנוהגים לברך יש על מי למחול. אבל למנהג הספרדים אין לברך, אלא אם שתה משקה בשיעור רביעית בתוך כדי זמן שתיית רביעית.

בעניין זה כתב שהמברך ברכת "בורא נפשות" אחרי שתיית קפה או התה התקררו, בתוך כדי שתיית רביעית, יש לא על מי למחול, אלא שלהלכה אין מורים כן: **"השותה כוס תה או כוס קפה בעודם חמים, אינו מברך אחר השתיה ברכת בורא נפשות רבות, הואיל והוא שותה את התה והקפה לאט לאט ושוהה בינתיים יותר משיעור כדי שתיית רביעית בבת אחת. וכן מנהגינו. ואף על פי שיש חולקים וסוברים שכל שאינו שוהה בשתייתו יותר מכדי אכילת פרס, ושתה רביעית מהמשקה, צריך לברך בורא נפשות, וכן נוהגים כמה מאחינו האשכנזים, מכל מקום אנו נוהגים שלא לברך, ואין לשנות מן המנהג, דספק ברכות להקל. והשומע מחבירו (אשכנזי) שמברך בורא נפשות אחר הקפה והתה חמים, לאחר ששתה אותם בתוך כדי אכילת פרס, עונה אחריו אמן. (ואם ירצה להרהר אמן בלבו, רשאי לעשות כן). והנוהגים לברך בורא נפשות אחר הקפה שהצטנן קצת ושתה ממנו רביעית בבת אחת, יש להם על מה שיסמוכו, ואף על פי כן הבא לשאול מורים לו שלא יברך גם בזה. ואם אינו צמא, אין לו לברך על מים ולשתות רביעית, כדי לפטור הקפה והתה מברכה אחרונה. אולם השותה כוס תה כשהוא צונן או פושר, ושתה רביעית בבת אחת, יכול לברך בורא נפשות רבות אף לכתחילה. ועונים אחריו אמן".**

וכן כתב בסעיף ה' שאין לברך "בורא נפשות" על שתיית מרק חם בעזרת כף, או אכילת גלידה קרה, מפני שלא שותים מהם רביעית בתוך כדי שתיית רביעית. (גלידה נחשבת כמשקה): **"השותה מרק חם על ידי כף, שלא בתוך הסעודה, אינו מברך לאחריו "בורא נפשות רבות", וכמו שנתבאר בדין התה והקפה. והוא הדין למי שאוכל גלידה קרה על ידי כפית, או שמלקק גלידה המונחת בגביע, שאין לו לברך ברכה אחרונה, הואיל ושוהה בה יותר משיעור שתיית רביעית בבת אחת. אבל השותה מים קרים, או סודה קרה, ושתה רביעית בבת אחת, צריך לברך בורא נפשות אחר השתייה. אבל אם המשקה היה קר ביותר, או שיש בו חתיכות קרח, ושהה בשתייתו, אינו מברך אחריו בורא נפשות, וכדין התה והקפה. והמנער "לבן" או "אשל" ושותה רביעית בבת אחת, מברך אחריו נפשות".**

סיכום

ברכת "בורא נפשות" היא ברכה שמברכים אחרי אכילת מאכלים ושתיית משקאות שאין מברכים אחריהם "ברכה מעין שלוש" או "ברכת המזון". נוסח הברכה הוא: "בורא נפשות רבות וחסרונן, על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, ברוך חי העולמים" וכו כלולה הודיה לה' שברא "נפשות" וברא גם את "חסרונן", כלומר, את הדברים ההכרחיים לקיום הברואים, כלחם ומים. ובמילים: "על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי" כלולה הודיה לה' שברא דברים נוספים שבני אדם נהנים מהם, אפילו שאינם הכרחיים כל כך לקיום האדם.

אין מברכים אותה אלא על אכילת לפחות כזית לפחות, בזמן של תוך כדי אכילת פרס שהוא כ 7.5 דקות, או לאחר שתיית משקה בכמות של רביעית לפחות - למנהג האשכנזים, בתוך כדי אכילת פרס, ולמנהג הספרדים ויהודי תימן, בתוך כדי שתיית רביעית כ 40 שניות. לכתחילה, נכון שלא לצאת ממקום האכילה, עד לאחר שמברכים ברכו את ברכת "בורא נפשות".

ברכ זו אינה פוטרת מי שחייב לברך את ברכת "מעין שלוש", ולהיפך - ברכת "מעין שלוש" אינה פוטרת את מי שחייב בברכה זו. אולם מי שאכל פירות משבעת המינים ופירות לא משבעת המינים, מברך אחרי האכילה מעין שלוש: "על העץ ועל פרי העץ..." ולא מברך "בורא נפשות".

שלא כמו ברכת 'שהכל' ברכת 'בורא נפשות'. שברכת 'שהכל' היא ברכה כללית, ובדיעבד פוטרת את כל המאכלים, ולכן מי שאינו יודע מה מברכים על מאכל מסוים, יכול לברך עליו 'שהכל'.

לעומת זאת, בברכה האחרונה, אם חייב לברך 'מעין שלוש', אינו יכול לברך במקום זאת 'בורא נפשות', וכן להיפך.

שם ומשפחה

מעלותיו וקדושתו של הכהן

התורה מדגישה "אמור אל הכוהנים בני אהרון" - כדי להזכיר את מידותיו הנעלות של אהרון הכהן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, ויש בזה רמז ברור לכוהנים, שעל אף גודלם ומעלתם, שלא ירום לבבם ויבאו לידי גאווה, שהרי זכו להכותם וגדלותם בזכות אהרון הכהן, שהיה ענוותן ובעל מידות נעלות. יחד עם זה עליהם לנהוג כמנהג אהרון ולשרת את העם בפנים מאירות ושמחות.

מפאת מעלתו של הכהן, אסור לכהן להינשא לכל אשה, אלא לאשה הראויה לו מפני קדושתו ולכן אוסרת התורה על הכהן לשאת אשה גרושה או כל אשה הנכללת בפסולי הכהונה.

אומנם עיקר תפקידם של הכוהנים ומעלתם באה לידי ביטוי כאשר בית המקדש קיים, בעבודת הקורבנות. אולם גם כהיום שבית המקדש טרם נבנה, יש לנהוג כבוד בכהן. הכבוד הכהן בא לידי ביטוי כיום, בקדימותו לכל דבר שבקדושה לדוגמא בכך שמקדימים אותו לכל דבר שבקדושה, כגון: בעליה לתורה ובברכת המזון.

אכילת לחם הפנים

השגחת ה' המתמדת על אור ישראל נתגלתה גם כלפי חוץ, שהרי הנר המערבי של המנורה לא כבה עולמית, ובגמרא במסכת מנחות דף כט. מובא שגם לחם הפנים נשאר חם כל השבוע והיה בכך משום סימן חיצוני להשגחת ה': כלומר כי ה' משגיח תמיד על קיומו החומרי של ישראל.

ליד שתי מערכות לחם – הפנים הניחו שני בזיכי לבונה זכה, אותם היו מקטירים לה' לפני אכילת הלחם. הלבונה היא סוג של מיני בשמים המופק משרף הריחני של צמח. ריחו נפלא והוא שימש בעיקר להעלאת קטורת רק הכוהנים הזכרים אכלו מלחם הפנים, ומותר היה לאוכלו רק בעזרה, ביום השבת לאחר שהוסר מן השולחן ורק לאחר שהוקטרו שני בזיכי הלבונה. אומנם לידי כל כהן הגיע רק כמות של כזית או פחות מלחם הפנים, ובכל זאת היה הכהן שבע ממנו כאלו אכל סעודה מלאה. ברכה נשתלחה באכילתו: כשם שפרנסתם של ישראל מזומנת להם מברכת השבת, שהיא מעין עולם הבא, כן כרת עימהם ה' ברית, שלחם – הפנים יהיה להם למקור ברכה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. על איזה חלק מעם ישראל נאמר "וקדשתו"?

א. על הלווים. ב. על הכוהנים.

ג. על מלכות בית דוד. ד. על הרבנים ומלמדי התורה שבישראל.

2. פסח חל ב"חודש הראשון" לאיזה חודש הכוונה?

א. לניסן. ב. לאייר. ג. לתשרי. ד. כל שנה פסח חל בחודש אחר.

3. מדוע מדגישה התורה שהכוהנים הם בני אהרון הכהן?

א. הוא היה הכהן הראשון. ב. הפניה היא לכל בני אהרון כולל הקטנים.

ג. לרמוז לכוהנים ללמוד ממידותיו של אהרון. ד. תשובות א' וג' נכונות.

4 כמה ככרות היו בלחם הפנים וכמה מערכות (פרק כד')?

א. שבע ככרות במערכת אחת. ב. שתים עשרה ככרות בשתי מערכות.

ג. שמונה עשר ככרות בשלוש מערכות. ד. שלוש ככרות במערכת אחת.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "ולחם וקלי וכרמל" (פרק כג') מהו קלי?

א. לחם קל לשומרי משקל. ב. קמח העשוי מכרמל רך שמייבשים בתנור.

ג. לחם העשוי מחיטה הגדלה על הר הכרמל ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "וספרתם לכם ממחרת השבת" (פרק כג') מהו ממחרת השבת?

א. יום ראשון בשבוע. ב. השבת אחרי הקרבת העומר.

ג. ממחרת יום טוב ראשון של פסח. ד. אף תשובה לא נכונה.

7. המקלל היה: "בֶּן אִישׁ מִצְרִי" (כד') בן של איזה איש מצרי היה?

א. האיש המצרי שהרג משה. ב. אחד מערב רב שיצאו עם ישראל.

ג. בנו של פרעה שהתגייר. ד. היה ישראלי, אך התנהג כ "איש מצרי".

8. מה כוונת הפסוק: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..." (פרק כב')?

א. לא לטמא את קורבנות השלמים. ב. לא להאכיל תרומה לזר.

ג. לא לטמא ולא לאכול את כבשי קורבן התמיד. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

9. מה כוונת הפסוק: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..." (פרק כב')?

א. לא לטמא את קורבנות השלמים. ב. לא להאכיל תרומה לזר.

ג. לא לטמא ולא לאכול את כבשי קורבן התמיד. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ה' עד ח'

10. "...פְּרִי עֵץ הָדָר..." (פרק כג') מהיכן אנו יודעים שהכוונה לאתרוג?

א. פרי שטעם הפרי והעץ שווים. ב. פרי ש "דר באילנו" משנה לשנה.

ג. אתרוג בארמית ובלשון הקודש נקרא הדר. ד. כל התשובות נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת אחרי מות:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(אחרי מות קדושים תשעה') (שיעור 534 חלק ב')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **בנימין כהן עבודות חשמל ומשפחתו** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**